

Luma eta bihotza

Andoni SAGARNA

Euskaltzaindiko lker sailburua eta Gipuzkoako ordezkaria

L arunbat eguerdia. Mezu bat dut telefonoan. Uste gabeko albiste txarra: Txillardeggi, Larresoro, Igara, Usako zendu zai-gu. Ez da nornahi izan. Ingeniaría, idazlea, hizkuntzalaria, soziolinguista, politikaria, goitik beharainoko intelektuala. Horiek guzti-gatik estimatzen nuen Jose Luis; nola ez! Euskal Herriari ondare bikaina utzi dio.

Asko izango dira nik baino hobeto haren merezimenduak aztertu eta gorai patuko dituztenak. Nik gaur Txillardegirengan aurkitu nuen beste balio handi bat azpimarratu nahi nuke: gizon guztiz maitagarria zela. Askok haren lumak paperean utzitako arrastoen bidez ezagutuko zuten Jose Luis, eta horren araberako irudia izango dute. Esango dute pentsamendu sakonekoa zela, ausarta zela, aurrerakoa zela, eta zorrotza eta gogorra ere bazela, norbaiten pentsaera edo jokabidea salatzen modukoa iruditzen zitzaionean. Nik ere irudi horixe nuen. Irudi horixe bakarrik nuen.

Irudi hori, ordea, bere handitasunean, motza da. Nik Txillardeggi benetan erbestetik itzuli zenetik aurrera ezagutu dut. Haren lumak isuritako ideiek soilik ez zuten gizonaren handitasun osoa islatzen. Hurbiletik ezagutu ahala oharitzen zinen bihotz samurreko gizon baten aurrean zinela. Noizean behin Donostian egiten genuen topo eta solasalditxo bat izaten genuen. Familiako gorabeherak, osasun-kontuak aipatzen genituen, baina ezinbestean euskara eta Euskal Herria izaten ziren mintzagai nagusiak. Ni bera baino baikorragoa izaten nintzen iritzi gehienetan, eta egia esan baikortasun hori azpimarratzen saiatzen nintzen, iruditzen zitzaidalako eskertu egiten zuela, eta halaxe adierazten zidan gainera batzuetan. Oraintxe ere horrelako zerbait esanez egin nahi nioke agur: «Lasai, Jose Luis, har ezazu atsedena. Jende gaztea badator, zure ametsak egia bihurtzen saiatuko dena. Argi izpi berriak ere ikusten hasi gara». Agur Jose Luis.

Biografia

1929: Nace en Donostia.
1956: Se licencia en Ingeniería Industrial en Bilbo.
1947: Primeras actividades de propaganda abertzale repartiendo hojas de Eusko Gaztedi.
1949: Escapa de casa por primera vez por su implicación política estudiantil. Miembro de EIA (Eusko Ikasleen Alkartasuna).
1950: Primer encarcelación.
1951: Miembro del grupo estudiantil Ekin.
1957: Publica su primera novela, "Leturiaren egunkari ezkutua", considerada la primera novela moderna en euskara.
1957: Nombrado académico no de número de Euskaltzaindia. En 2004 es nombrado miembro de honor.
1958: Participa en la fundación de ETA.
1960: En agosto, detenido y encarcelado.
1961: Primer exiliado público de ETA en Ipar Euskal Herria cuando formaba parte del primer Comité Ejecutivo. En el exilio colaboró con Euskaltzaindia para la instauración del euskara batua.
1963: Crea en Baiona Euskal Idazkaritza Elkarte para fomentar la cultura vasca.
1965: Las autoridades francesas le expulsan a Bélgica. Forma parte de la Delegación Exterior de ETA. Publica su primer ensayo, "Huntaz eta hartaz", renovador en el género.
1966: Tras disensiones con la Oficina Política, pone en marcha la revista "Branka" para contrarrestar el papel de la Oficina Política. La revista duró siete años (15 números) y reflejó el ánimo de los exiliados de esta corriente. Txillardeggi había sido vetado en Zutik. El grupo propugnaba un Frente Nacional de Liberación.
1967: Junto a otros militantes, abandona ETA. Prosigue el grupo Branka. Se licencia en Lingüística en París.
1977: Vuelve del exilio. Participa en la fundación de ESB (Euskal Sozialista Biltzarrea).
1978: Participa en la fundación de Herri Batasuna.
1979: Promotor del movimiento Euskal Herriaren Euskaraz.
1980: Expulsado de ESB por las protestas sobre el tratamiento del euskara en la dirección.
1981: Se instala temporalmente en Los Ángeles por motivos académicos.
1989: Elegido senador por HB por Gipuzkoa.
1989 (20-N): Presente en el Hotel Alcalá, en el atentado contra Josu Muguruza.
1991-2001: Director de la revista de sociolingüística "Bat".

2001: Abandona Batasuna y se integra en Aralar. En 2003 se presenta a las elecciones por Aralar en Donostia.
2007: Abandona Aralar por discrepancias por la participación en un acto por las víctimas de ETA y presentarse a las municipales en coalición con Ezker Batua.
2008: Participa en la lista electoral de ANV como candidato al Congreso.

Bibliografía

NARRAZIOA

• "Kosmodromo" (1984, Haranburu).

NOBELA

• "Leturiaren egunkari ezkutua" (1957, Euskaltzaindia).
 • "Elsa Scheelen" (1969, Lur); Berrargitalpena Elkar, 1978.
 • "Peru Leartzako" (1960, Itxaropena); Berrarg. Elkar, 1979.
 • "Haizeaz bestaldetik" (1979, Egilea editore); Berrargitalpena Elkar, 1988.
 • "Exkixu" (1988, Elkar).
 • "Putzu" (1999, Elkar).
 • "Labartzari agur" (2005, Elkar).

SAIAKERA

• "Huntaz eta hartaz" (1965, Goiztiri); Berrargitalpena Elkar, 1983.
 • "Hizkuntza eta pentsakera" (1972, Gero-Mensajero).
 • "Sustral bila. Zenbait euskal koropilo" (1970, Irakur Saila).
 • "Euskal Herriak erdal herrietara" (1978, Egilea editore).
 • "Euskal gramatika" (1978, UEU).
 • "Euskal kulturaren zapalke" 1956-1981 (1984, Elkar).
 • "Soziolinguística matemati-koa" (1994, UEU); Xabier Isasirekin elkarlanean.
 • "Euskal Herria helburu" (1994, Txalaparta).
 • "Lingua Navarrorum" (1996, Orain).
 • "Euskararen aldeko borrokan" (2004, Elkar).
 • "Horretaz" (2007, Elkar).

HIZKUNTZALARITZA

• "Euskara batua zertan den" (1974, Jakin).
 • "Oinarri bila" (1977, Egilea editore).
 • "Euskal Gramatika" (1978, Ediciones Vascas).
 • "Euskal fonología" (1980, Egilea editore).
 • "Euskal dialektologia" (1983, Egilea editore).
 • "Euskal azentuz" (1984, Elkar).
 • "Elebidun gizartearen azterketa matematikoa" (1984, UEU).

OROITZAPENAK

• "Gertakarién lekuko" (1985, Haranburu).

HISTORIA

• "Antigua 1900" (1991, Kutxa).
 • "Santa Klara, gure uharte ezezaguna" (2004, Kutxa).

Txillardeggi, aitzindaria

Patxi ZABALETA Abokatua, politikoa eta euskaltzain osoa

Jose Luis Alvarez Enparantza, Txillardeggi, Larresoro... izen anitz eta gauza asko izan da bere bizitzan Euskal Herriarendako eta euskararendako. Joan direnekin maiz gertatu ohi den bezala, Txillardeggi buruz ere, zertzelada ikusgarri batzuk gehiago azpimarratuko dira egun hauetan agian bere beste ezaugarri esanguratsu baina arruntagoak baino. Omenezko lerro apal haue-tan nire asmoa da beste ezaugarri horien aipamen xumea egitea.

Frankismoaren garai beltzetan ETA erakundearen sortzaileetako bat izan zela bezain egia da Jose Luisek beti adoretz eta kemenez defendatu zuela politikagintzaren lehentasuna eta bakearen premia-zko beharra.

Ezkerrekotzat eta abertzaleztat eduki zuen beti bere burua eta zintzo eta zorrotz jokatzeko joera zeukan edonolako egoeratan eta baita hortik kalteak etorriko bazitzaizkion ere. «Ez nago modan» hainbeste eta hainbestetan aitortu behar izandako gizakia zen eta irizpideak beti lehenetsi behar direlako uste sendoarekin jarduten zuen bizitzako arlo guztietan, arerioaren neurriari jaramonik egin gabe. Eztabaidari sutsua eta pentsamenduarekin beti kezkatuta ez zuen inoiz bere ikuspeirik ezkutatu edo leundu nahi izaten; horixe zen alde batetik bere xarma eta bestetik bere muga.

Euskara XXI. mendeko premiei erantzuteko moduko hizkuntza izatera eraman behar dugula-eta, hizkuntzaren batasun literarioa bultzatzeari lotu zitzaion su eta gar. Alde batetik, hizkuntzalaritzan, eta, bestetik, literaturgintzan, bide berriak urratu zituen eta gaur egungo euskal prosak ekarpen erabakigarriak zor dizkio.

Txillardegiren kezka nagusia zen herriak hizkuntza beharrezkoa duela eta Euskal Herriak euskara ezinbesteko ezaugarria duela aldarrikatzea. Ikuspegi horretatik egin zituen inoiz kritika eta arbuia-pen mikatzak ere, ez baitzen ezertan bere xedea adiskideak egitea izaten. Hurbileko harreman pertsonalean gizaki goxo, leun eta maitagarria zen, baina aldi berean eztabaidetan maiz irmo eta zorrotze-gia. Bere eleberri guztietan -"Leturiatik" "Exkixura"- aurki litezkeen pertsonaien antzekoa.

Monzonekin harreman bitxia eduki zuen eta biak dira nolabait Euskal Herriko gaurko egoera askoren aitzindariak. Erbestea eta etxekoan espetzea eta mota anitzeko jazarpena jasan ondoren joan zaigu Jose Luis lasaitasuna eta atsedena hartzera. Herrigintzan eta euskalgintzan aitzindari izandakoa joan zaigu. Zehazki lehentasun politikoko ezker abertzalea amestu zuen politikari zintzo eta zorrotza. Aitzindari guztiei bezala bere asmoak osorik betetzen ikusi gabe joatea gertatu zaio, nahiz eta egin diren urratsak ukaezinak izan.

PUERTAS Y PERSIANAS METÁLICAS
Automáticas y manuales
Instalación, Reparación, Motorización, Mantenimiento.

MOTORICE SU PUERTA desde 650 €

INSTALACIÓN COMPLETA (anclajes, electricidad)
Con los sistemas de motorización más punteros del mercado

Reparación de puertas y persianas metálicas, automáticas y manuales.
Recambios originales de todas las marcas.
Mantenimiento preventivo en todo tipo de puertas y persianas.
Venta e instalación de puertas y persianas.

- Basculantes - Correderas
- Pie - Enrollables - Cancelas
- Cortafuegos, etc...

OFERTA VÁLIDA PARA TODO EL PAIS VASCO

☎ 678 84 79 69
☎ 685 70 96 30

Atención inmediata
Llámanos, te sorprenderemos

C/Erragoitia 2.F. Polígono ARASO (IRUN)
www.sosfire.net